

Regeringens proposition

1999/2000:92

Ändring i livsmedelslagen

Prop.
1999/2000:92

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 mars 2000

Göran Persson

Margareta Winberg
(Jordbruksdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i 29 § livsmedelslagen (1971:511). I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om egentillsyn. Ändringen innebär att bemyndigandet vidgas till att omfatta föreskrifter om skyldighet också för den som inte är att anse som näringsidkare att bedriva egentillsyn vid hantering av livsmedel.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2000.

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1999/2000:92

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511).

2 Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511) Prop. 1999/2000:92

Härigenom föreskrivs att 29 § livsmedelslagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att *näringsidkare inom livsmedelshanteringen* skall utöva en efter verksamhetens art lämpad särskild tillsyn av hanteringen.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att *den som hanterar livsmedel* skall utöva en efter verksamhetens art lämpad särskild tillsyn av hanteringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2000.

I 29 § livsmedelslagen (1971:511) finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om s.k. egentillsyn. Bemyndigandet inrymmer en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om skyldighet för näringsidkare inom livsmedelshanteringen att utöva en efter verksamhetens art lämpad särskild tillsyn av hanteringen. Med stöd av den bestämmelsen har regeringen genom 53 § livsmedelsförordningen (1971:807) bemyndigat Statens livsmedelsverk att meddela sådana föreskrifter.

I en dom den 13 november 1995 (mål nr 2331-1994) har Regeringsrätten prövat räckvidden av bemyndigandet i 53 § livsmedelsförordningen. Domstolen fann att klaganden, en samfällighetsförening som inte bedrev någon annan verksamhet än att tillgodose medlemmarnas behov av vatten, inte kunde anses utgöra näringsidkare i den mening som avses i 53 § livsmedelsförordningen. Regeringsrätten upphävde därför den kommunala nämndens beslut om att egentillsyn skulle utföras vid samfällighetsföreningen på den grunden att författningsmässigt stöd saknas för att meddela beslutet.

Sedan Regeringsrättens dom meddelats har flera länsstyrelser och kammarrätter meddelat beslut och domar med samma innebörd. Detta har medfört problem för kommunerna som i flera fall tvingats upphäva meddelade beslut om skyldighet att utöva egentillsyn vid en enskild vattentäkt. I sin tur har detta inneburit att vatten till många vattenabonnenter i områden med s.k. förordnandeanläggningar ställts utanför det offentliga kontrollsystemet. Livsmedelsverket har gjort regeringen uppmärksam på att en ändring av livsmedelslagen är nödvändig. Bemyndigandet i 29 § livsmedelslagen bör enligt Livsmedelsverket vidgas så att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande verket, får möjlighet att föreskriva skyldighet för den som hanterar livsmedel att bedriva egentillsyn, även om vederbörande inte kan anses vara näringsidkare i inskränkt mening.

Mot bakgrund av Regeringsrättens dom och Livsmedelsverkets framställan om ändring av bestämmelsen har det inom Jordbruksdepartementet skrivits en promemoria med förslag till ändring i livsmedelslagen. Promemorian har remitterats till Livsmedelsverket, Svenska Kommunförbundet och Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningen. Remissyttrandena finns tillgängliga i Jordbruksdepartementet, dnr Jo98/2675.

Regeringens förslag: Bemyndigandet i 29 § livsmedelslagen vidgas så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får möjlighet att meddela föreskrifter om skyldighet också för den som inte är att anse som näringsidkare att bedriva egentillsyn.

Departementspromemorians förslag: Förslaget överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks.

Skälen för regeringens förslag: Livsmedelslagen (1971:511) trädde i kraft den 1 januari 1972. Syftet med lagen är att skydda konsumenterna mot skadliga eller på annat sätt från hälsosynpunkt otjänliga livsmedel. Vidare skall oredlighet i handeln med livsmedel motverkas. Kraven på redlighet innebär att livsmedlen skall motsvara både de krav på sammansättning och märkning som lagen föreskriver och de utfästelser i övrigt som lämnas i fråga om livsmedel.

Livsmedelslagen är en ramlag och innehåller grundläggande bestämmelser om livsmedels beskaffenhet och om hantering, märkning och saluhållande av livsmedel. Mer detaljerade föreskrifter om livsmedel och om kontrollen av livsmedel meddelas av regeringen i livsmedelsförordningen (1971:807) och av Livsmedelsverket i särskilda kungörelser.

Enligt livsmedelslagen är Livsmedelsverket central tillsynsmyndighet och länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen inom länet, främst genom att följa och stödja kommunernas verksamhet. Den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet – i regel Miljö- och hälsoskyddsnämnden – utövar tillsynen inom kommunen, såvida regeringen inte har föreskrivit att tillsyn skall utövas direkt av Livsmedelsverket. Livsmedelstillsynen omfattar fastställande av egenkontrollprogram, inspektioner, provtagningar och uppföljning av åtgärder.

Sedan år 1990 är i princip alla livsmedelshanterande företag skyldiga att själva kontrollera att den egna verksamheten uppfyller livsmedelslagstiftningens krav på hygien och redlighet i handeln. Denna s.k. egentillsyn utgör en viktig del i den offentliga livsmedelskontrollen. Egentillsynen genomförs enligt ett kontrollprogram som utformas med hänsyn till varje enskilt företags behov. Med vissa undantag är företagen själva skyldiga att på eget initiativ och på egen bekostnad utarbeta förslag till egenkontrollprogram. Kontrollprogrammet fastställs av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten följer också upp och utvärderar företagets tillsyn enligt kontrollprogrammet.

Tillsynen över konsumtionsvattnet flyttades år 1983 över från Socialstyrelsen till Livsmedelsverket. Till följd härav fördes också bestämmelserna om kontrollen av konsumtionsvattnet, som dittills hade funnits i hälsoskyddslagstiftningen, över till livsmedelslagstiftningen. I motiven till ändringen (prop. 1981/82:219) konstaterade departements-

chefen att vattenkontrollen enligt hälsovårdsstadgan förutsatte att anläggningsinnehavaren medverkade vid vattenkontrollen. Livsmedelslagens tillsynsregler gjorde det enligt departementschefen möjligt att föreskriva både egentillsyn och kontroll helt genom tillsynsmyndighetens försorg.

Livsmedelsverket utfärdade år 1983 en kungörelse om hantering och kontroll av dricksvatten (SLVFS 1983:12). I denna kungörelse, som utfärdades med stöd av bl.a. bemyndigandet i 53 § livsmedelsförordningen, fanns regler om egentillsyn av större enskilda anläggningar. Denna kungörelse har numera ersatts av Livsmedelsverkets kungörelse med föreskrifter och allmänna råd om dricksvatten (SLVFS 1989:30, omtryck SLVFS 1993:35). Enligt 16 § i den kungörelsen skall egentillsyn utföras vid allmän anläggning enligt ett särskilt program som fastställs av den kommunala nämnden. I 17 § sägs att den kommunala nämnden får förordna att egentillsyn skall utföras även vid annan än allmän anläggning, om anläggningen förser många konsumenter med dricksvatten eller om vattnet från anläggningen används vid hantering av livsmedel eller om det annars finns skäl från allmän synpunkt att ställa anläggningen under särskild tillsyn. Till de anläggningar som enligt den bestämmelsen kan bli skyldiga att utföra egentillsyn nämns i de allmänna råden till paragrafen bl.a. samfälligheter som enligt 4 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter förvaltas av en särskilt bildad förening.

De nuvarande dricksvattenföreskrifterna kommer att ersättas av nya sådana, baserade på ett EG-direktiv från år 1998 (98/83/EG). Huvudprincipen i direktivet är att all dricksvattenförsörjning skall omfattas av reglerna men ger medlemsstaterna en möjlighet att under vissa omständigheter undanta dricksvatten från en enskild vattentäkt som tillhandahåller mindre än 10 m³ per dag i genomsnitt eller försörjer mindre än 50 personer. Livsmedelsverket påpekar i sitt remissyttrande att även om denna möjlighet till undantag utnyttjas till fullo, kommer många större samfällighetsföreningar att omfattas av de nya föreskrifterna.

Regeringens bedömning är att det även fortsättningsvis kommer att finnas ett behov av att föreskriva om egentillsyn också för andra än företagare som är att betrakta som näringsidkare.

Med hänsyn härtill bör bemyndigandet i 29 § livsmedelslagen vidgas till att gälla föreskrifter för alla som hanterar livsmedel. Någon särskild avgränsning av bemyndigandet, utöver den som följer av att lagen enligt huvudregeln inte gäller livsmedelshantering i enskilda hushåll, kan inte anses nödvändig.

Den ändring som föreslås i livsmedelslagen är närmast att betrakta som ett tillrättaliggande. Ändringen innebär därför inte några nya förpliktelser eller åtaganden.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, Klingvall, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Winberg

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:92 Ändring i livsmedelslagen

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
--------------------	--	--

Lag om ändring i livsmedelslagen	29 §	
-------------------------------------	------	--